

Uvěznění v digitální cele

Digitalizace není neutrální. Mění nás a ovlivňuje velmi selektivně podle toho, jestli potřebujeme myslet a konat samostatně a svobodně, nebo jestli je pro nás důležitější pohodlí. Digitalizace deindividualizuje, fandí stádnosti, kolektivismu a sociálnímu inženýrství. U individualistů naráží na příliš strukturované požadavky a potřeby, na jiný vztah k soukromí a intimitě.

Digitální svět kdekdo z nás miluje a nadšeně využívá. Tak třeba miliony let jsme palec používali jen pro uchopení. A dnes oběma palci píšeme na chytrých telefonech. Ale ty přístroje zvýšily naši nervozitu a přidaly do našich životů spoustu stresu. Bude tam dost silný signál? Mám dostatečně nabitý telefon? Najdu tu složku, kterou jsem si stáhl a uložil? Poslala jsem ty prachy na správný účet? Nemám nějaký nezodpovězený mail nebo úkol? A proč mi telefon pořád opravuje správná slova na vyslovené blbosti?

Technika každého z nás proměňuje, aniž bychom si toho všimli. Počátkem října se konal sněm České advokátní komory, na kterém se poprvé hlasovalo digitálně prostřednictvím počítačů a speciálních aplikací. Jasně, hybridní forma jednání není dnes už nic převratného. Ale ukázalo se, že zavedení této techniky má vliv i na výsledky hlasování. Poprvé i při procesních hlasováních o průběhu sněmu hlasovaly desítky, ba mnohdy stovky hlasů proti. Poprvé nebylo žádné rozhodnutí přijato jednomyslně. A poprvé taky nebylo možné zjistit, kolik lidí sněm osobně a virtuálně sledovalo a kolik lidí se celkem zúčastnilo.

Tisíckrát můžete být nadšení a do digitalizace zamilovaní. A přesto každého z nás naštve, když se nám nepodaří stáhnout přílohu, načíst informaci, najít správný odkaz nebo se připojit k wifi. Podobné je to s vyhledáváním. Máte-li průkazku Českých drah, musíte dvacetkrát správně kliknout, než se vám podaří změnit si vlastní fotografii. Informací je tolik, že jsme jimi každou vteřinu zahlcováni do udušení. Za jediný den je těch informací mnohem víc, než jich naši nedigitální předkové obsáhli za celý svůj život. Musíte si pamatovat desítky přístupových údajů a stovky hesel. Složitě ověřování a neprolomitelné šifry s číslicemi a velkými i malými písmenky

používá navzdory opakovaným varováním jen někdo skutečně paranoidní. Nikdo normální si nebude co dva týdny měnit hesla na svém počítači, protože taková operace je prostě nebetyčným zdržováním. Nic proti tomu, když se technologie nabízejí jako méně pracná alternativa k dosavadním metodám komunikace. Ale v momentě, kdy je využívání technologií vynucováno jako povinná a jediná možnost řešení, je to už diktát, který staví významnou část populace do autu. Pokud po nás instituce chtějí, abychom s nimi komunikovali prostřednictvím počítače nebo „chytrého“ telefonu, musely by nám tyto technologie zaplatit, protože vlastnit a užívat je přece není povinné a mít za to, že jimi disponuje každý tak nějak samozřejmě, znamená ignorovat individuální specifika každého z nás.

Digitální technologie nás mimo jiné nutí spěchat mnohem víc, než kdy člověka nutila příroda nebo nějaké nebezpečí. Ten e-mail musí odejít ještě dnes. Tu transakci musím uskutečnit teď, protože za chvíli už ve vlaku nebude signál. Všechno potřebujeme hned a na nic není v tom digitálním světě čas. Jen podivínům bez stálého zaměstnání a bez rodin se výjimečně podaří z digitální existence uprchnout. My všichni ostatní musíme být k zastížení takřka nepřetržitě.

Kvůli digitálním médiím si sami zkracujeme čas na spánek, na rodinu, na koníčky, na oblíbené aktivity. Když vyřizují maily, polovina adresátů na ně odpoví prakticky ihned. Jaký div, že za nejdůležitější věc už dávno nepovažujeme klíče a peněženku, ale chytrý telefon a nabíječku.

A to nám nic z toho zatím povětšinou nikdo nenařizuje. Stát cestou povinné digitální komunikace dokonce dosud ani jít nesmí. Brání mu v tom *Listina základních práv a svobod* a právo na důstojný život. Co je důstojného na tom, když důchodkyně není schopna zacházet s internetovým bankovníctvím, když slabozraký nemůže použít bankomat nebo když prarodiče musejí volat o pomoc vnukům, aby jim nastavili televizi nebo je připojili na wifi?

A to zcela pomímám digitální závislost, která je u všech věkových kategorií stále rozšířenější (viz *Zpráva Národního monitorovacího střediska pro drogy a závislosti o stavu za rok 2024*).

Nejspíš se nikdo z nás nechce vrátit k pevné lince a k mechanickému psacímu stroji. Nicméně minimálně není třeba uhánět do míst, kam už se dostala významná část asijské populace. Tam už digitální závislost zasáhla

41 % populace. A už vůbec není namístě, aby to uhánění urychloval stát. Nemá co vnucovat digitální gramotnost do škol, zdarma rozdávat tablety a už vůbec ne běžným občanům nařizovat, aby v komunikaci s ním upřednostňovali digitální technologie. Jak vám totiž potvrdí každý starosta na vsi, žádná technologie neušetří úředníky, neodstraní, nezlevní či nezjednoduší agendu, kterou stát či obce musejí vykonávat. Nevěříte? Jen si spočítejte výdaje na elektřinu, na obnovu počítačů, na platby za připojení, na aktualizaci programového vybavení. Zatímco před sto lety jste si pořídili mechanický psací stroj, na kterém mohli psát i vaše děti a vaši vnuci, dnes máme na všech úřadech úředníků mnohem víc.

Nikde není řečeno, že musíme uhánět pořád dopředu a přidávat plyn. Někdy je čas prostě zpomalit. Zastavit se. Nefotit a nezkoumat, co si o nové zprávě myslí ostatní. Nepsat bez ustání všechno na ony sociální sítě. Prostě se jen podívat kolem sebe a vnímat. Třeba jak je ten letošní podzim krásný. Vypínám počítač a jdu přesně to dělat.

MFDnes 1. října 2025